

УДК 336.132.1

Чмерук Г.Г.

кандидат економічних наук, доцент
Університету банківської справи

Стороженко О.О.

кандидат економічних наук, доцент
Університету банківської справи

СУТНІСТЬ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглянуто проблему формування ефективних фінансових відносин суб'єктів господарювання. Розглянуто дефініцію поняття «фінансові відносини». Запропоновано авторське визначення фінансових відносин суб'єктів господарювання. На основі проведеного аналізу визначено суттєві характеристики та особливості фінансових відносин в економічній системі України.

Ключові слова: фінансові відносини, суб'єкти господарювання, фінанси господарюючих суб'єктів, внутрішні та зовнішні фінансові відносини.

Рассмотрена проблема формирования эффективных финансовых отношений субъектов хозяйствования. Рассмотрена дефиниция понятия «финансовые отношения». Предложено авторское определение финансовых отношений субъектов хозяйствования. На основе проведенного анализа определены существенные характеристики и особенности финансовых отношений в экономической системе Украины.

Ключевые слова: финансовые отношения, субъекты хозяйствования, финансы хозяйствующих субъектов, внутренние и внешние финансовые отношения.

The problem of the formation of effective financial relations of economic entities is investigated. The definition of the concept "financial relations" is considered. The author's definition of financial relations of economic entities is proposed. On the basis of the analysis, the essential characteristics and peculiarities of financial relations in the economic system of Ukraine are determined.

Keywords: financial relations, economic entities, finances of economic entities, internal and external financial relations.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Побудова сучасного механізму фінансової системи, розуміння його ролі в ринковій моделі господарювання неможливо без усебічного вивчення теорії і практики фінансових відносин, які проявляються на всіх рівнях управління національною економікою. Фінансові відносини відображають відносини в межах домогосподарств та між домогосподарствами, у межах підприємств та між підприємствами, у межах галузі та між галузями, у межах держав та між державами. В їх основі знаходяться фінансові рішення щодо формування та використання фінансових ресурсів. Фінансові відносини на кожному історичному етапі визначали рівень розвитку фінансів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної про-

блеми і на які спираються автори. Різні аспекти фінансових відносин на теоретичному та практичному рівнях ґрунтовно досліджували М. Артис, Дж. Беч, Ш. Бланкарт, М. Блейєр, З. Боді, Л. Корнеліус, А. Леффер, Р. Масгрейв, Р. Мертон, Ф. Модільяні, Ф. Неймарк, А. Пігу, А. Пікок, А. Прест, Дж. Робінсон, Б. Селігмен, Л. Сороу, Дж. Стігліц, Р. Стоун, В. Танці, Г. Халлер, Б. Хансен, Д. Хікс, А. Чісті, Г. Шмольдерс, Д. Шнайдер, Г. Шоу, К. Шоуп та багато інших. Серед вітчизняних і російських учених, які досліджували особливості та проблеми формування оптимальних фінансових відносин, а також аналізували їхній вплив на характеристики макроекономічної стабілізації та економічного розвитку, слід назвати роботи Б.Г. Болдирєва, А.С. Гальчинського, В.М. Геєця, А.І. Даниленка, О.В. Дзюблюка, М.І. Крупки, В.Д. Лагутіна, І.О. Луніної, І.О. Лютого, С.В. Львовчкіна, С.Я. Огородника,

В.М. Опаріна, Ю.М. Осипова, Ю.М. Пахомова, Д.В. Полозенка, М.І. Савлука, А.М. Соколовської, Г.П. Солюса, В.М. Сумарокова, В.М. Суторміної, В.М. Усокіна, В.М. Федосова, А.С. Філіпенка, А.А. Чухна, С.І. Юрія та ін. Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних та зарубіжних економістів, здійсненим у галузі теорії та методології фінансів, слід зазначити, що проблематика становлення фінансових відносин на мікрорівні не знайшла свого остаточного вирішення в Україні та світі, тому в нашому дослідженні ми вважаємо за доцільне розглянути фінансові відносини суб'єктів господарювання.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Основною метою статті є аналіз дефініції поняття «фінансові відносини» та формування авторського визначення фінансових відносин суб'єктів господарювання. На основі проведеного аналізу планується визначити суттєві характеристики та особливості фінансових відносин суб'єктів господарювання в економічній системі України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Господарським кодексом України в поточній редакції від 17.06.2018 у розділі II ст. 55 встановлено, що суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Суб'єктами господарювання є:

1) господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці;

3) філії, представництва, інші відокремлені підрозділи господарських організацій (структурні одиниці), утворені ними для здійснення господарської діяльності [2].

Суб'єкти господарювання є основою функціонування національної та світової економіки. Слід зазначити, що ефективність діяльності

окремого суб'єкту господарювання та економіки у цілому багато в чому залежить від того, наскільки ефективно побудована система фінансових взаємовідносин даного суб'єкта з іншими суб'єктами економіки. Особливо важливим це стає в умовах трансформаційної економіки, коли функціонування суб'єктів господарювання являє собою складний динамічний процес, який вимагає швидкого реагування суб'єктів, які бажають бути конкурентоспроможними на ринку, навіть на невеликі зміни ситуації. Будь-яке керівництво в таких умовах має шукати ефективні шляхи та визначити джерела фінансування, забезпечуючи при цьому оптимальну структуру грошових потоків, обсяги та ефективність фінансових відносин бізнес-одиниць із партнерами, зумовлює раціональні форми розрахункових операцій, що, зрештою, дасть змогу забезпечити його стійкий подальший розвиток.

Розглянемо дефініцію поняття «фінансові відносини». Аналізуючи роботи українських та зарубіжних учених, слід відзначити певну односторонність дослідження цього питання, оскільки фінанси та фінансові відносини розглядалися здебільшого на макrorівні, тобто з погляду державних фінансів. Фінансовим відносинам на мікрорівні, рівні окремих суб'єктів господарювання приділялася незначна увага, оскільки спеціальна економічна література дає десятки визначень, які частіше за все не вказують специфіку даної категорії, а лише відображають різні позиції того чи іншого автора.

З погляду економічної теорії під фінансами суб'єктів господарювання розуміють систему відносин, що виникають у процесі господарської діяльності у зв'язку з формуванням і використанням грошових фондів, що забезпечують процес виробництва та відтворення в межах підприємства [3]. Дане визначення не відображає сферу фінансових відносин підприємства, оскільки не вказано, які саме відносини опосередковують суб'єкти господарювання, а, своєю чергою, фінанси підприємств охоплюють систему економічних відносин, пов'язаних із рухом вартості суспільного продукту.

Фінанси виражають складну структуру, цілісність якої визначає субординацію окремих фінансових відносин і категорій, що її відображають. Обслуговуючи, перш за все, систему економічних відносин із питань організації способу господарювання із властивими ознаками, формами та методами впливу на процеси суспільного відтворення (виробництво, розпо-

діл, обмін і споживання), фінанси підприємств в умовах ринку виступають основним складником господарського механізму, який зумовлює економічні процеси в суспільстві.

Більшість сучасних вітчизняних і зарубіжних авторів, серед яких – О.Д. Василик, А.М. Поддєрьогін, А.О. Стефанов, І.В. Сало, І.Т. Балабанов, В.В. Ковальов, А.К. Шеремет, Павлова В.М., розглядають фінанси підприємств як сукупність грошових відносин, пов'язаних із формуванням і розподілом фінансових ресурсів, що відображають їх індивідуальний рух. Фінансові відносини підприємств у цьому разі характеризують процеси, пов'язані з формуванням грошових доходів і накопичень, що приймають специфічну форму фінансових ресурсів, а також розподілом і використанням фондів грошових коштів для забезпечення умов розширеного виробництва. Об'єктом фінансових відносин виступають фінанси суб'єктів господарювання.

Узагальнюючи вищевикладені положення та критичний аналіз літературних джерел, можна зробити такі висновки:

– розвиток суспільства та розвиток понятійного апарату та інструментарію фінансів знаходиться у тісному взаємозв'язку, оскільки всі сфери життя суспільства супроводжуються певними економічними відносинами, які здебільшого носять грошовий характер;

– фінансові відносини в суспільстві виникають у результаті руху благ, носять динамічний характер, який характеризується поняттями «потік» та «кругообіг», і зумовлюють накопичення певних благ в окремих економічних суб'єктів, їх розподіл та перерозподіл серед інших суб'єктів;

– розвиток економічних відносин та посилення конкуренції потребує постійного вдосконалення системи управління потоками товарів та потоками грошей, підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання задля більш інтенсивного процесу накопичення капіталу та, відповідно, переходу суспільства на нову сходинку розвитку [4, с. 69–73].

Фінансові відносини підприємств складаються в різних сферах їх діяльності. Так, наприклад, початкове становлення фінансових ресурсів підприємств відбувається в момент їх утворення за рахунок членських внесків, внесків учасників, пайової участі у вигляді грошових паїв, формування статутного фонду та інших методів формування початкового капіталу, а в процесі діяльності – за рахунок власних і прирівняних

до них коштів, мобілізації ресурсів на ринку фінансів, додаткового залучення грошових коштів у вигляді позичок і кредитів від банківсько-фінансової системи.

На стадії виробництва фінансові відносини формуються лише потенційно, оскільки тут відсутня їхня важлива ознака – рух грошових коштів. Потенційно це означає, що у цьому разі за допомогою вмілого поєднання чинників виробництва створюється додаткова вартість, що набуває в подальшому форми валового доходу.

Друга стадія відтворювального процесу – розподіл. Саме вона є сферою функціонування фінансових відносин, а отже, утворення фінансових ресурсів. Тут відбувається розподіл і відчуження вартості суспільного продукту в грошовій формі, а також формування доходів суб'єктів виробництва відповідно до їхнього внеску або формування цільових окремих частин вартості в одного власника. Ця стадія характеризується відокремленням (від руху товарів), одностороннім рухом вартості.

На стадії обміну рух грошових коштів триває, хоча набуває якісно інших характеристик. Вартість уже не відчужується, а лише змінює свою форму з грошової на товарну – відбуваються акти купівлі і продажу товарів. Рух грошової форми вартості супроводжується зустрічним (двостороннім) рухом вартості в товарній формі. Відсутність же розподільчих відносин на цій стадії не дає змоги вважати її сферою функціонування фінансових відносин. Разом із тим саме у цей період фінансові ресурси можуть продовжувати свій рух, але вже як товар, наприклад позики.

На четвертому етапі відтворювального процесу – стадії споживання, так само як і на першій, відсутній рух грошових коштів, тобто фінансових відносин немає.

Отже, фінансові ресурси виникають і функціонують на другій стадії відтворювального процесу – стадії розподілу (рис. 1). Разом із тим первісною сферою їх утворення є процеси первинного розподілу вартості ВВП, коли вартість розпадається на складові її елементи і, відповідно, виникають різні форми доходу як у самого підприємства, так і у інших суб'єктів господарювання та держави. Йдеться про те, що після реалізації продукції і утворення виручки формуються амортизаційні відрахування, відрахування на заробітну плату працюючих, прибуток підприємства, відрахування на державні соціальні потреби, відбуваються платежі зі страхування, у банківській сфері. Всі інші відносини носять

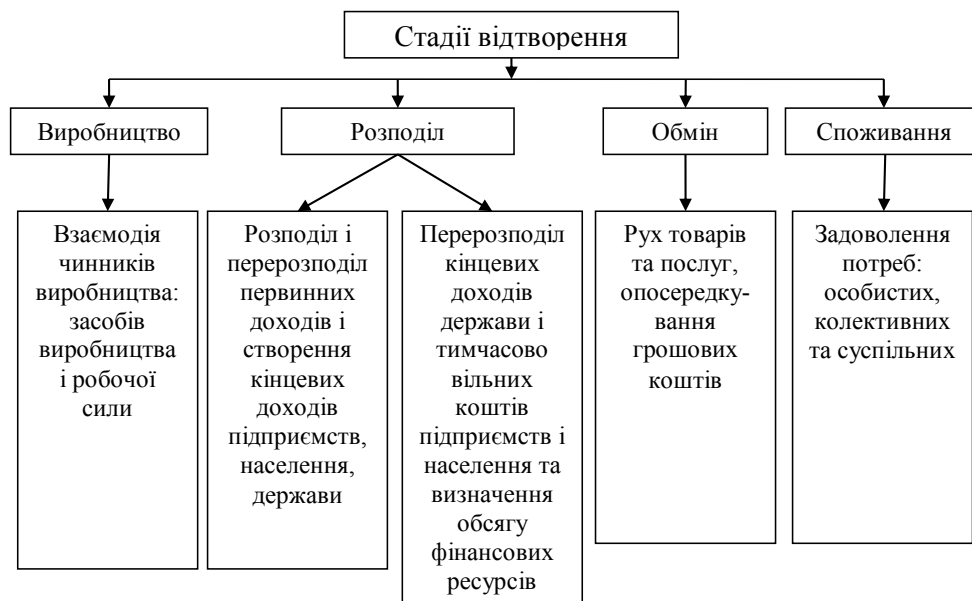

Рис. 1. Фінансові відносини в системі відтворення суспільного продукту [5, с. 21–23]

перерозподільчий характер, тому що зачіпають розподіл вищезазначених доходів. Це відраховування з прибутку державі, податки на доходи фізичних осіб, розподіл прибутку на підприємстві і т. д. Фінансові відносини охоплюють систему зв'язків, що складаються між економічними суб'єктами під час розподілу вартості суспільного продукту на складові елементи, створюючи при ньому різні форми грошових доходів і накопичень.

Сучасні умови породжують нові джерела фінансових ресурсів підприємств. В умовах ринкової економіки важливими джерелами формування фінансових ресурсів підприємств є надходження коштів від операцій на фондовому ринку, залучення фінансових коштів інших організацій на акціонерній основі або на пайових засадах та ін. Також слід зауважити, що фінансові відносини суб'єктів господарювання різних форм власності мають свою специфіку, що пов'язана з формою організації господарської діяльності, формуванням та розподілом прибутку, володінням майном, виконанням зобов'язань та оподаткуванням. Однак незалежно від того, в якій сфері діяльності підприємств виникають фінансові відносини, вони всюди і завжди проявляються у грошовій формі.

Фінансові відносини суб'єктів господарювання здійснюються в середовищі, що характеризується системою діючих у державі правових і економічних умов. Фінансове середовище визначає обсяги та ефективність фінансових від-

носин бізнес-одиниць із партнерами, зумовлює форми розрахункових операцій. У середовищі фінансових відносин функціонує фінансовий менеджмент, який, перш за все, здійснює управління грошовими потоками суб'єктів господарювання.

Доходи суб'єктів економічних відносин, створені в процесі відтворення, поділяються на первинні та кінцеві. Джерелом первинних доходів є заробітна плата працівників, що заміщає індивідуальні затрати на відтворення робочої сили; прибуток і грошові надходження господарських суб'єктів; податки і обов'язкові платежі для функціонування держави. Створені первинні доходи підприємств і працівників через податковий механізм перерозподіляються і акумулюються у централізованих фондах держави, у результаті чого формуються кінцеві доходи, тобто власні фінансові ресурси підприємств – амортизаційні відрахування та прибуток, що залишається в їх розпорядженні, працівника – заробітна плата без податків, обов'язкових платежів і добровільних внесків; держави – у формі податкових, неподаткових та інших надходжень. На базі фінансових ресурсів (власних та залучених), зовнішньоекономічних зв'язків (імпорто-експорт товарів та послуг) формується обсяг і визначається структура фінансування виробництва (заміщення та нагромадження), особистого та суспільного споживання.

Дослідники цього питання загалом сходяться у думці, що *фінансові відносини – це частина*

економічних відносин, яка пов'язана з формуванням та використанням фінансових ресурсів з метою: здійснення економічних, соціальних, політичних та інших функцій сучасної держави; забезпечення розширеного відтворення на макро- та мікроекономічному рівнях; участі у відносинах обміну для задоволення потреб господарських суб'єктів та населення [6]. Матеріальним відображенням фінансових відносин є грошові потоки. Тому *фінансові відносини суб'єктів господарювання – це грошові відносини, які виникають між суб'єктами економіки (юридичними та фізичними особами, які є носіями прав і обов'язків) у процесі формування, розподілу і використання фондів грошових коштів та взаєморозрахунків.*

Окреслимо суттєві характеристики фінансових відносин:

- через фінансові відносини відбувається взаємодія між суб'єктами різних рівнів;
- першопричиною виникнення та існування фінансових відносин є потреба суб'єктів економіки (домогосподарств, підприємницького сектору, держави) у ресурсах, які б забезпечили їх функціональну діяльність і розвиток;
- фінансові відносини можуть відбуватися між економічними суб'єктами як напряму, так і через посередників;
- основною функцією фінансових відносин є формування, розподіл і використання фінансових ресурсів;
- фінансові відносини можуть мати як продуктивний характер, так і деструктивний (коли через фінансові потоки кошти виводяться за межі господарської системи);
- обсяг, рух та інтенсивність фінансових потоків чинять вплив на економічні процеси, у тому числі й на структурні зміни в економіці.

Суб'єктами фінансових відносин можуть бути держава, органи місцевого самоврядування, господарюючі суб'єкти, домашні господарства. Фінансові відносини за своєю природою є розподільними, оскільки розподіляють частину вартості суспільного продукту по суб'єктах, які формують фонди цільового призначення залежно від того, яку роль вони відіграють у суспільному виробництві. Формування та використання фондів грошових коштів – це те, що відрізняє фінансові відносини від інших економічних відносин із використанням грошей. Наприклад, купівля-продаж товарів не висловлюють фінансові відносини, оскільки тут відбувається обмін еквівалентів.

Процес здійснення фінансової діяльності будь-якого підприємства характеризується широким спектром його фінансових відносин із різними суб'єктами фінансової системи. Фінансові відносини завжди пов'язані з формуванням грошових доходів і накопичень, що приймає форму фінансових ресурсів. Фінансові відносини підприємств в економічному секторі України охоплюють:

- відносини з іншими підприємствами й організаціями щодо постачання сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, реалізації продукції, надання послуг та ін.;
- відносини з банківською системою по розрахунках за банківські послуги, за отримання і погашення кредитів, під час купівлі і продажу валют та інші операції;
- відносини зі страховими компаніями й організаціями щодо страхування комерційних і фінансових ризиків;
- відносини з товарними, сировинними і фондовими біржами по операціях із виробничими і фінансовими активами;
- відносини з інвестиційними інститутами (фондами, компаніями);
- відносини з філіями та дочірніми компаніями;
- відносини з персоналом підприємства щодо виплати заробітної плати, дивідендів та ін.;
- відносини з акціонерами (не членами трудового колективу);
- відносини з фіскальною службою щодо виплати податків та інших платежів;
- відносини з аудиторськими компаніями та іншими суб'єктами господарювання.

Перераховані види фінансових відносин характеризують зміст фінансів господарюючих суб'єктів. Будучи єдиними по суті, у своєму змісті вони відображають реальні господарські відносини, які складаються в процесі їхньої господарської діяльності.

Функціонування фінансів господарюючих суб'єктів забезпечується застосуванням відповідного фінансового механізму, який включає різні види, форми і методи організації їх фінансових відносин. У складі цього механізму найважливішими елементами є принципи організації фінансів господарюючих суб'єктів, організаційно-правові форми здійснення їхньої діяльності, форми і методи вилучення частини доходів до бюджету і позабюджетні фонди, організації кредитування, діяльності на фінансовому ринку, страхування ризиків і т. д. Фінан-

сові відносини суб'єкта господарювання можуть бути дуже складними, коли йдеться про холдинги (перерозподіл фінансових ресурсів між центральною компанією та її дочірніми фірмами), учасників фінансово-промислових груп і т. д.

Традиційно в теорії фінансів розглядають сукупність фінансових взаємовідносин, в які вступають суб'єкти господарювання у процесі господарської діяльності, вони поділяються на зовнішні і внутрішні. Це пов'язано із системою фінансових потоків, які структурно включають зовнішні і внутрішні фінансові потоки. Зовнішні фінансові потоки функціонують поза межами економічної системи окремого підприємства і в процесі свого обігу мають здатність перетворюватися на внутрішні вхідні фінансові потоки: банківські кредити, зовнішні інвестиції, державна фінансова допомога, страхові виплати тощо. Своєю чергою, частина внутрішніх фінансових потоків підприємства в ході здійснення фінансово-господарської діяльності трансформується у зовнішні фінансові потоки та надходить у сферу зовнішнього економічного середовища. Функціонують і видозмінюються внутрішні вихідні фінансові потоки у вигляді сплати податків і обов'язкових платежів, відсотків за банківське кредитування, оплати за поставки матеріальних цінностей контрагентам ринку тощо. Таким чином, тісний процес взаємодії зовнішніх і внутрішніх фінансових потоків підприємства створює єдину систему та зумовлює безперервний характер їх обігу, переміщення, зміни форми і вартості, цільову спрямованість, періодичність, тобто віддзеркалює основні функціональні ознаки й якісні параметри фінансових потоків на різних рівнях господарювання. Спрямований рух фінансових ресурсів забезпечує двосторонню векторну спрямованість формування фінансових потоків підприємства: зовнішні фінансові потоки перетворюються на внутрішні, а внутрішні в процесі виходу за межі управління діяльністю підприємства набувають форми зовнішніх фінансових потоків і задовольняють економічні потреби інших суб'єктів макросередовища [7].

Підприємство здійснює декілька основних видів діяльності: операційну, інвестиційну та фінансову. Кожна з них передбачає формування специфічних вхідних та вихідних фінансових потоків. Протягом ведення господарської діяльності підприємство вступає у ділові взаємозв'язки з такими суб'єктами зовнішнього середовища, як постачальники сировини та комплектуючих, по-

купці готової продукції, інвестори, банки та держава у вигляді органів управління.

Фінансові відносини групи компаній із контрагентами (з фінансовими інститутами, постачальниками, замовниками та іншими організаціями) можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми (якщо суб'єкт цих відносин є учасником корпоративного об'єднання). Суб'єктом відносин із боку об'єднання може виступати як група у цілому в особі уповноваженої компанії, так і кожен учасник об'єднання. При цьому юридично всі взаємини оформляються з окремими організаціями групи, а група у цілому як суб'єкт відносин виконує регулюючі та контрольні функції.

Фінансові відносини з кредитними, страховими організаціями, інвестиційними фондами та іншими фінансовими інститутами. Суб'єктами розглянутих фінансових відносин є банки, страхові організації, інвестиційні компанії і фонди, учасники ринку цінних паперів, інші фінансові інститути та їх об'єднання. У складі цієї групи можна виділити такі види фінансових відносин:

- із приводу поточного банківського обслуговування, кредитування та надання інших банківських послуг;
- із приводу страхування майна, ризиків, життя та ін.;
- із приводу залучення інвестицій і фінансових вкладень.

Найбільш складними та цікавими є фінансові відносини суб'єктів господарювання із суб'єктами фінансового ринку, потенційними інституційними інвесторами: банками, страховими організаціями, лізинговими компаніями, недержавними пенсійними та інвестиційними фондами тощо. Такі взаємовідносини розподілені у часі, тому можемо виділити взаємовідносини, що формуються у процесі поточної (операційної) діяльності, та ті, що пов'язані з інвестиційним розвитком підприємства, – довгострокові (стратегічні) [8].

До поточних (операційних) фінансових взаємовідносин належать ті, що виникають:

- із приводу поточного банківського обслуговування, кредитування, розміщення тимчасово вільних коштів на депозитні рахунки, вексельних операцій та надання інших банківських послуг;
- із приводу страхування майна, ризиків, життя та інших видів страхування;
- із приводу підтвердження та оприлюднення результатів поточної діяльності.

Довгострокові (стратегічні) фінансові взаємовідносини виникають у зв'язку з:

- інвестиціями та фінансовими вкладеннями у різноманітні проекти, спрямовані на розширення, модернізацію, оновлення, реструктуризацію існуючої матеріально-технічної бази інтегрованої структури та (або) окремого підприємства – учасника групи;
- акумулюванням фінансових ресурсів на фінансових ринках;
- оцінюванням поточної вартості суб'єктів господарювання у цілому та їхніх окремих підрозділів [8].

Відносини з постачальниками, замовниками та іншими організаціями. Це вид відносин, що займає найбільшу питому вагу в сукупності всіх фінансових відносин підприємств, оскільки вони стосуються процесів виробництва і реалізації продукції, робіт або послуг. У цій групі можна виділити відносини:

- з постачальниками і продавцями з приводу закупівлі продукції, сировини, матеріалів та інших матеріальних цінностей і майна;
- з організаціями з приводу виконання робіт і надання послуг;
- із замовниками і покупцями з приводу реалізації продукції.

Суб'єктами цих відносин є виробничі підприємства, торгові та закупівельні фірми, будівельні та ремонтні організації, консалтингові та аудиторські компанії, підприємства транспорту і зв'язку, освітні, видавничі, поліграфічні організації, рекламні фірми й усі інші суб'єкти господарювання, які беруть участь у процесі виробництва і реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг.

Внутрішні фінансові відносини пов'язані зі специфікою формування і використання децентралізованих фондів: статутного фонду, резервного фонду, фонду нерозподіленого прибутку, спеціальних фондів; пов'язані з відносинами між засновниками, працівниками, структурними підрозділами. Внутрішні фінансові відносини виникають із засновниками під час формування початкового капіталу, виплати дивідендів, з працівниками щодо оплати праці, зі структурними підрозділами підприємства з приводу розподілу витрат і доходів тощо. У процесі реалізації зовнішніх фінансових відносин утворюються грошові потоки, які зменшують або збільшують загальний обсяг фінансових ресурсів підприємств. При цьому внутрішні фінансові відносини, що генерують внутрішні грошові потоки, як правило, не змінюють сукупного обсягу ре-

сурсів організації. Виняток становить лише наступ тих чи інших податкових наслідків угод між взаємозалежними особами, що зменшують або збільшують податкове навантаження у цілому по об'єднанню.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Фінансові та економічні відносини віддзеркалюють значну частину відносин у суспільстві у сфері формування, розподілу та використання благ, знаходяться у тісному зв'язку з політичними, соціальними та культурними зв'язками як у межах окремої родини, підприємства, регіону, держави, так і на міждержавному рівні. Відповідно, розвиток фінансових відносин суб'єктів господарювання є певним віддзеркаленням розвитку суспільства у цілому [4].

Подальший розвиток економічних і фінансових відносин, ускладнення інфраструктури ринків, взаємозв'язків між економічними суб'єктами, створення та розвиток розгалужених у просторі організаційних утворень на національному та міжнародному рівнях, пришвидшення темпів зміни умов зовнішнього середовища та швидкий перехід до інноваційних методів ведення бізнесу поставили перед господарюючими суб'єктами проблему управління рухом фінансових ресурсів та встановлення таких економічних та фінансових відносин зі своїми контрагентами, які б відповідали сучасним вимогам, тому питанням для подальшого розгляду ми бачимо аналіз трансформації фінансових відносин суб'єктів господарювання в умовах техногенних змін.

Бібліографічний список:

1. Бондаренко О.С. Розвиток фінансової науки у напрямі управління фінансовими потоками підприємств. Економіка та держава. 2015. № 5. С. 62–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecd_2015_5_15.
2. Господарський кодекс України. ВВР. 2003. № 18–22. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: підручник / за ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка. К.: Вища школа; Знання, 1997. С. 375.
4. Ермошкіна О.В. Фінансові відносини, ресурси, потоки: трансформація теоретичних підходів. Економічний вісник Донбасу. 2008. № 4. С. 69–73.
5. Дехтяр Н.А. Особливості організації фінансових відносин виробничо-фінансових формувань. Вісник Академії банківської справи. 1999. № 2(7).

6. Черничко Т.В. Формування фінансових відносин в умовах еволюційних трансформаційних змін в економічній системі України. Регіональна економіка. 2011. № 3. С. 105–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2011_3_13.
7. Крюкова І.О. Зовнішні і внутрішні фінансові потоки у забезпеченні інноваційного розвитку бізнес-суб'єктів аграрної сфери. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. № 4. С. 18–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2017_4_5.
8. Петленко Ю. Особливості організації фінансів інтегрованих корпоративних структур. Світ фінансів. 2014. Вип. 4. С. 54–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2014_4_8.
9. Pidruchnyk [Fundamentals of Economic Theory: Polytechnical Aspect: Textbook], Vyshcha shkola.: Znannia, Kyiv, Ukraine.
4. Yermoshkina O.V. (2008), "Finansovi vidnosyny, resursy, potoky: transformatsiia teoretychnykh pidkhodiv", Ekonomichniy visnyk Donbasu, no 4, pp. 69-73
5. Dekhtiar N.A. (1999), "Osoblyvosti orhanizatsii finansovykh vidnosyn vyrobnycho-finansovykh formuvan", Visnyk akademii bankivskoi spravy, no. 2(7).
6. Chernychko T. V. (2011), "Formuvannia finansovykh vidnosyn v umovakh evoliutsiinykh transformatsiinykh zmin v ekonomichnii systemi Ukrainy", Rehionalna ekonomika, no 3, pp. 105-113, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2011_3_13.
7. Kriukova I. O. (2017), "Zovnishni i vnutrishni finansovi potoky u zabezpechenni innovatsiinoho rozvytku biznes-sub'iektiv ahrarnoi sfery", Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky, no 4, pp. 18-25, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2017_4_5.
8. Petlenko Yu. (2014), "Osoblyvosti orhanizatsii finansiv intehrovanykh korporatyvnykh struktur", Svit finansiv, no 4, pp. 54-62, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2014_4_8.

References:

1. Bondarenko O. S. (2015), "Rozvytok finansovoi nauky u napriami upravlinnia finansovymy potokamy pidpriemstv", Ekonomika ta derzhava, no.5, pp. 62-66, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2015_5_15.
2. Hospodarskyi kodeks Ukrainy (2003), VVR no.18-22, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. H.N. Klymko, V.P. Nesterenik (1997), Osnovy ekonomichnoi teorii: politekonomichnyi aspekt:

Chmeruk H.H.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
State Higher Educational Institution "Banking University"

Storozhenko O.O.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
State Higher Educational Institution "Banking University"

ESSENCE AND DEFINITION OF FINANCIAL RELATIONS OF BUSINESS ENTITIES

The article deals with the problem of the formation of effective financial relations of business entities. The definition of the concept "financial relations" is considered. Analysing domestic and foreign scholars, a certain one-sidedness of the study of this issue should be noted. Finance and financial relations were viewed more to a macro level, that is, from the point of view of public finance. At the same time, for financial relations at the micro level, the level of individual economic entities was given insignificant attention. The reason here is that economic literature gives dozens of definitions that most often do not indicate the specifics of this category but only reflect the various positions of an author. The researchers, in general, agree that financial relations are a part of economic relations and connected with the formation and use of financial resources for economic, social, political, and other functions of the modern state; ensuring advanced reproduction at macro and microeconomic levels; participation in exchange relations to meet the needs of business entities and the population.

The material reflection of financial relations is cash flows. Therefore, we propose the author's definition of financial relations of business entities. In particular, financial relations of economic entities are monetary relations that arise between the subjects of the economy (legal entities and natural persons who hold rights and obligations) in the process of forming, distributing, and using funds and mutual settlements.

From the analysis, we determine the essential characteristics and features of financial relations. In particular:

- through financial relations, there is an interaction between subjects of different levels;
- the root cause of the emergence and existence of financial relations is the need of economic entities (households, business sector, state) in resources that would ensure their functional activity and development;
- financial relations can take place between economic actors both directly and through intermediaries;
- the primary function of financial relations is the formation, distribution, and use of financial resources;
- financial relations can be both productive and destructive (when financial resources flow out of the economic system);
- volume, movement, and intensity of financial flows affect the economic processes, including structural changes in the economy.